

UNIwersytet _____

Wydział Prawa i Administracji — Kierunek: Administracja

Anna Nowak

nr albumu 000000

**Budżet obywatelski jako forma partycypacji mieszkańców w zarządzaniu gminą — regulacja prawna
i praktyka wybranych miast**

Praca magisterska

napisana pod kierunkiem

dr. hab. _____, prof. UŁ

Łódź, 2026

Jak korzystać z tego wzoru. To kompletny szkielet pracy magisterskiej z administracji łączącej **analizę dogmatyczno-prawną** (przepisy, doktryna, rozstrzygnięcia nadzorcze) z **analizą praktyki administracyjnej** (uchwały rad gmin, dokumenty urzędowe, dane o frekwencji). Takie połączenie jest znakiem rozpoznawczym dobrych prac z administracji — odróżnia je od prac czysto prawniczych. Niebieskie adnotacje opisują funkcję każdej części — usuń je w swojej pracy. Treść jest ilustracją: zweryfikuj aktualny stan prawny i dane. Pełne poradniki: praca-magisterska.pl/poradniki/

Streszczenie

Przedmiotem pracy jest budżet obywatelski jako szczególna forma konsultacji społecznych w gminie. Celem pracy jest ocena, w jakim stopniu obowiązująca regulacja art. 5a ustawy o samorządzie gminnym zapewnia mieszkańcom realny wpływ na wydatki gminy. W pracy postawiono tezę, że ustawowa konstrukcja budżetu obywatelskiego gwarantuje jego formalne funkcjonowanie w miastach na prawach powiatu, jednak o rzeczywistej jakości partycypacji rozstrzygają rozwiązania przyjmowane w uchwałach rad gmin. Zastosowano metodę dogmatyczno-prawną uzupełnioną analizą dokumentów urzędowych trzech miast (uchwały, raporty z ewaluacji, dane o frekwencji) za lata 2022–2025. Rozważania prowadzą do wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda* oraz rekomendacji dla praktyki samorządowej.

Słowa kluczowe: budżet obywatelski, partycypacja społeczna, samorząd gminny, konsultacje społeczne, prawo administracyjne.

[Streszczenie pracy z administracji wskazuje przedmiot, cel, tezę, metody (tu: dwie!) i typ wniosków. Praca administracyjna często kończy się nie tylko wnioskami prawnymi, ale też rekomendacjami dla praktyki urzędów.]

Spis treści

Wykaz skrótów	3
Wstęp	4
Rozdział 1. Partycypacja społeczna w administracji publicznej	7
1.1. Pojęcie i formy partycypacji w zarządzaniu publicznym	7
1.2. Konsultacje społeczne w systemie prawa samorządowego	11
1.3. Geneza budżetu obywatelskiego i jego recepcja w Polsce	15
Rozdział 2. Budżet obywatelski w świetle obowiązującego prawa	19
2.1. Regulacja art. 5a ustawy o samorządzie gminnym	19
2.2. Obligatoryjność budżetu w miastach na prawach powiatu	24
2.3. Granice swobody regulacyjnej rady gminy i nadzór wojewody	28
Rozdział 3. Praktyka budżetu obywatelskiego w wybranych miastach	33
3.1. Kryteria doboru miast i materiał badawczy	33
3.2. Porównanie procedur: zgłaszanie, weryfikacja, głosowanie	36
3.3. Frekwencja i struktura wybieranych projektów	42
3.4. Ocena rozwiązań proceduralnych z perspektywy mieszkańca	47
Zakończenie — wnioski i rekomendacje	51
Wykaz literatury · Wykaz aktów prawnych · Wykaz innych źródeł	55

Wstęp

[Akapit 1 — wprowadzenie w problem i jego znaczenie dla administracji publicznej.]

Współczesna administracja publiczna coraz częściej sięga po instrumenty włączające mieszkańców w procesy decyzyjne. Budżet obywatelski, wywodzący się z brazylijskiego Porto Alegre, stał się w Polsce najbardziej rozpoznawalną formą partycypacji na poziomie lokalnym: mieszkańcy corocznie decydują w bezpośrednim głosowaniu o przeznaczeniu części wydatków gminy. Od nowelizacji ustrojowych ustaw samorządowych z 2018 roku budżet obywatelski ma umocowanie ustawowe, a w miastach na prawach powiatu jest obowiązkowy.

[Akapit 2 — przedmiot, cel i TEZA. W pracy z administracji, podobnie jak w prawniczej, stawia się tezę — ale można ją uzupełnić pytaniami badawczymi do części empirycznej.]

Przedmiotem pracy jest instytucja budżetu obywatelskiego w ujęciu prawnym i praktycznym. Celem pracy jest ocena, w jakim stopniu regulacja art. 5a ustawy o samorządzie gminnym zapewnia mieszkańcom realny wpływ na wydatki gminy. W pracy postawiono tezę, że ustawa gwarantuje jedynie formalne ramy partycypacji, natomiast o jej rzeczywistej jakości rozstrzygają rozwiązania proceduralne przyjmowane w uchwałach rad gmin. Części empirycznej towarzyszą pytania badawcze: jak badane miasta ukształtowały procedury zgłaszania i weryfikacji projektów oraz jak kształtuje się frekwencja w głosowaniach.

[Akapit 3 — metody i struktura. Znak rozpoznawczy prac z administracji: połączenie metody dogmatyczno-prawnej z analizą dokumentów urzędowych lub danych o działaniu administracji.]

W pracy zastosowano dwie uzupełniające się metody. Rozdziały pierwszy i drugi opierają się na metodzie dogmatyczno-prawnej: analizie przepisów, poglądów doktryny i rozstrzygnięć nadzorczych. Rozdział trzeci wykorzystuje metodę analizy dokumentów urzędowych — uchwał rad miast, raportów ewaluacyjnych i danych o frekwencji publikowanych przez urzędy trzech celowo dobranych miast za lata 2022–2025.

Rozdział 2. Budżet obywatelski w świetle obowiązującego prawa

2.1. Regulacja art. 5a ustawy o samorządzie gminnym

Budżet obywatelski został uregulowany jako szczególna forma konsultacji społecznych. Zgodnie z art. 5a ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym¹ mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy, a zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej. Rada gminy nie może usuwać ani zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych przez mieszkańców.

[Cytowanie aktu prawnego w przypisie: pełna nazwa, data, publikator. W tekście po pierwszym pełnym przywołaniu używaj skrótu (u.s.g.). Zwróć uwagę, że praca administracyjna cytuje też uchwały organów gminy — wzór w przypisie 3.]

¹Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2026 r. poz. 662).

2.2. Obligatoryjność budżetu w miastach na prawach powiatu

W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, a jego wysokość wynosi co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu (art. 5a ust. 5 u.s.g.). Ustawodawca przesądził zatem minimalny standard partycypacji w największych gminach, pozostawiając pozostałym swobodę decyzji. W doktrynie wskazuje się, że rozwiązanie to tworzy dwie kategorie mieszkańców o odmiennym zakresie uprawnień partycypacyjnych.²

2.3. Granice swobody regulacyjnej rady gminy i nadzór wojewody

Wymagania, jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, określa rada gminy w uchwale. Swoboda ta nie jest jednak nieograniczona: uchwały rad podlegają nadzorowi wojewody, a w orzecznictwie sądów administracyjnych kwestionowano m.in. wymóg poparcia projektu podpisami nadmiernej liczby mieszkańców czy ograniczenie prawa głosu do osób zameldowanych.³

[W rozdziale analitycznym prowadź wywód: przepis → doktryna → praktyka nadzorcza i orzecznicza → własna ocena. Rozstrzygnięcia nadzorcze wojewodów i wyroki WSA/NSA to materiał badawczy charakterystyczny dla administracji.]

Rozdział 3. Praktyka budżetu obywatelskiego w wybranych miastach

3.1. Kryteria doboru miast i materiał badawczy

Do analizy dobrano celowo trzy miasta na prawach powiatu zróżnicowane pod względem wielkości: A (ok. 700 tys. mieszkańców), B (ok. 200 tys.) i C (ok. 100 tys.). Materiał badawczy objął: uchwały rad miast w sprawie wymagań dla projektów budżetu obywatelskiego, regulaminy i harmonogramy edycji 2022–2025, raporty ewaluacyjne urzędów oraz publikowane dane o liczbie zgłoszonych projektów i frekwencji w głosowaniach.

[Część empiryczna pracy z administracji NIE wymaga ankiety. Analiza dokumentów urzędowych — uchwał, regulaminów, sprawozdań, danych BIP — jest pełnoprawnym badaniem, o ile ma jawne kryteria doboru i porównania. Opisz materiał tak, żeby dało się badanie powtórzyć.]

3.2. Porównanie procedur: zgłaszanie, weryfikacja, głosowanie

Porównanie regulaminów ujawnia istotne różnice proceduralne. Miasto A wymaga poparcia projektu podpisami 40 mieszkańców, miasto B — 15, a miasto C nie stawia takiego wymogu. Zróżnicowany jest także tryb odwołania od negatywnej weryfikacji projektu: od pełnej procedury odwoławczej z uzasadnieniem (A) po brak formalnej ścieżki (C). Głosowanie we wszystkich miastach odbywa się elektronicznie, przy czym tylko miasto B utrzymało równoległe punkty głosowania papierowego.

Element procedury	Miasto A	Miasto B	Miasto C
Podpisy poparcia	40	15	brak
Odwołanie od weryfikacji	tak, z uzasadnieniem	tak	brak
Głosowanie papierowe	nie	tak	nie
Frekwencja 2025	8,4%	12,1%	6,9%

²Por. B. Dolnicki (red.), *Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz*, Warszawa 2021, kom. do art. 5a.

³Zob. np. rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody _____ z dnia _____ r., nr _____; wyrok WSA w _____ z dnia _____ r., sygn. _____. W swojej pracy powołaj konkretne, aktualne rozstrzygnięcia z Centralnej Bazy Orzeczeń Sądów Administracyjnych (orzeczenia.nsa.gov.pl).

Element procedury	Miasto A	Miasto B	Miasto C
-------------------	----------	----------	----------

[Tabela porównawcza to najmocniejsze narzędzie tej części — pokazuje różnice na jeden rzut oka i daje podstawę do oceny w podrozdziale 3.4. Dane w tym wzorze są fikcyjne; w pracy podaj rzeczywiste, z przypisem do źródła (BIP, raport urzędu).]

Zakończenie — wnioski i rekomendacje

[Zakończenie pracy z administracji ma zwykle TRZY warstwy: de lege lata (ocena prawa), de lege ferenda (postulaty zmian przepisów) i rekomendacje dla praktyki (co mogą poprawić urzędy w ramach obecnego prawa). Ta trzecia warstwa wyróżnia administrację na tle prawa.]

De lege lata. Analiza potwierdza tezę pracy: art. 5a u.s.g. przesądza istnienie budżetu obywatelskiego w miastach na prawach powiatu i jego minimalną wysokość, jednak o dostępności procedury dla mieszkańca decydują rozwiązania uchwał rad gmin, które w badanych miastach różnią się zasadniczo.

De lege ferenda. Zasadne byłoby ustawowe określenie minimalnych standardów procedury — w szczególności prawa do odwołania od negatywnej weryfikacji projektu, które obecnie zależy od woli rady gminy.

Rekomendacje dla praktyki. Miastu C rekomenduje się wprowadzenie formalnej ścieżki odwoławczej oraz przywrócenie punktów głosowania papierowego, co w mieście B współwystępuje z najwyższą frekwencją w badanej grupie.

Wykaz literatury

[Praca z administracji dzieli źródła na wykazy jak praca prawnicza, z tym że zamiast wykazu orzecznictwa często pojawia się szerszy „wykaz innych źródeł”: uchwały, raporty, dokumenty urzędowe, strony BIP.]

- Dolnicki B. (red.), *Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz*, Warszawa 2021.
- Izdębski H., *Samorząd terytorialny. Pionowy podział władzy*, Warszawa 2020.
- Kębłowski W., *Budżet partycypacyjny. Ewaluacja*, Warszawa 2014.

Wykaz aktów prawnych

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2026 r. poz. 662).
- Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. poz. 130 z późn. zm.).

Wykaz innych źródeł

- Uchwała nr ____ Rady Miasta A z dnia _____ r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego.
- Raport z ewaluacji budżetu obywatelskiego Miasta B, edycja 2025, Urząd Miasta B (BIP).

3. Dane o frekwencji w głosowaniach budżetu obywatelskiego 2022–2025, serwisy BIP miast A, B i C.

O tym wzorze

Wzór przygotowała redakcja serwisu **praca-magisterska.pl**. Możesz swobodnie wykorzystać jego strukturę, tabele i przypisy we własnej pracy. Pamiętaj tylko, żeby treść dostosować do wymagań swojego promotora i uczelni.

Smart-Edu.ai — pierwsza wersja pracy w kilka godzin, nie w kilka miesięcy

Podajesz temat, kierunek studiów i wytyczne promotora, a sztuczna inteligencja generuje unikalny, gotowy do edycji tekst: z poprawną strukturą rozdziałów, przypisami i bibliografią. Rejestracja jest darmowa, płacisz wyłącznie za wygenerowany tekst.

www.smart-edu.ai

Wolisz napisać pracę w pełni samodzielnie? Pomoże Ci ebook **„Jak napisać pracę magisterską. Kompletny przewodnik od A do Z”** — 250 stron praktycznych wskazówek, szablonów i checklist, z rozdziałem o etycznym korzystaniu z AI: www.praca-magisterska.pl/sklep/praca-magisterska-ebook/

Darmowe poradniki, wzory i ponad 2500 tematów prac: **www.praca-magisterska.pl**